

Gebouwen

Rode landschapselementen

Aan en rond de boerderij waren vaak veel bijgebouwen. De boerderij en bijgebouwen geven een kijkje in de geschiedenis, zijn karakteristiek voor het landschap en bieden schuil-, overwinterings of voortplantingsplekken aan verschillende dieren. Door veranderingen in leef- en werkwijzen zijn bijgebouwen in onbruik geraakt en soms ook afgebroken en verdwenen.

Wat kun jij doen?

Houd, als je een aanpassing aan het erf of renovatie aan een gebouw wilt doen, rekening met de historische, natuurlijke en duurzame waarden. In de brochure [Boerenerf](#) vind je een checklist van vragen die je helpen om je erf zo passend mogelijk te maken. Deze brochure behandelt verschillende rode landschapselementen, wat inzicht geeft in de cultuurhistorie van het boerenerf.

Boerderij

In Nederland komen zes verschillende boerderijtypen voor. In Zuid-Holland zie je in het noorden vooral de hallehuisboerderij. Varianten hierop zijn de T-boerderij, waarbij het woonhuis niet in het verlengde van de schuur ligt, maar naar twee zijden is uitgebouwd, en de krukhuisboerderij waar het woonhuis maar aan één zijde is uitgebouwd. De ondergrond was bepalend voor de vorm van de boerderij. In het zuiden komt de Zeeuwse schuur voor.

Bakhuisje

Een bakhuisje is een los gebouwtje bij de boerderij, waarin de boeren in een op hout gestookte bakoven hun eigen brood bakten of veevoer kookten. Om brand te voorkomen gebeurde dit niet in de boerderij.

Boenstoeep

Een boenstoeep is een stoep aan de waterkant, zonder dak en muren, waar het melkgerei wordt gewassen. Er is geen bescherming tegen de weersomstandigheden.

Boenhok

Een boenhok is een klein schuurtje aan de waterkant, waarin melkgerei wordt gewassen. Eigenlijk is het een luxe versie van de boenstoeep.

Hooiberg

Een hooiberg is de wintervoorraad hooi voor het vee, opgeslagen in een stellage van een tot zes palen. De voorraad wordt beschermd door een kap die, afhankelijk van de hoeveelheid hooi in de berg, langs de paal of palen omhoog en omlaag kan worden bewogen.

Karnmolen

Een karnmolen is een vrijstaand of aangebouwd achthoekig houten gebouwtje dichtbij de stal en de boenhoek, vaak met een zinken, puntvormige kap. Binnenin stond op een stenen plaat de karnton, die aangedreven werd door een paard dat rondjes liep over het karnpad. Zo werd de melk gekarnd.

Melkhuisje

Aan de melkkelder werd vaak een melkhuisje gebouwd. Dit was een uitbouwje met puntdak met daarin een grote gemetselde waterbak (pet) en pomp. De pet in het melkhuisje werd gebruikt om kannen melk te koelen.

Zomerhuis

Wanneer de koeien in het land stonden, verhuisden boerengezinnen hun spullen naar een klein, eenvoudig zomerhuis. Tijdens de zomer leefde het gezin vooral buiten en had men aan een klein huis genoeg. In het 'winterhuis' was dan ruimte voor onderhoud en de grote schoonmaak.

Heulen en ophaalbruggen

Om erven bereikbaar te maken werden er bruggen gebouwd. Heultjes zijn vaste, gemetselde boogbruggen, gebouwd in sloten en slootjes waar geen of weinig vervoer over het water was. Een heul geeft een open zichtlijn over het water, het water blijft stromen (betere waterkwaliteit) en vissen en andere waterdieren kunnen vrij door de hele sloot bewegen. Over de bredere boezemwateren (tochten en vaarten) werden ophaalbruggen gebouwd. Zo konden er toch nog schuiten passeren.

Erfverharding

Rond de boerderijen was weinig verharding aanwezig. Alleen daar waar het nodig was werd bestrating aangelegd. In de loop van de tijd is het erf steeds meer voorzien van verharding. Waar bestrating is kan regenwater de bodem niet indringen en stroomt het weg. Het is daarom de moeite waard om bestrating opnieuw te herzien. Minder verharding betekent simpelweg meer water in en meer groen op de bodem.

Een mooie tussenvorm is halfverharding van bijvoorbeeld grind, steenslag, boomschors, houtsnippers of bestrating met openingen. Kies voor lokale materialen of hergebruik materialen. Als je tegels of stenen over houdt dan kun je hier een steenhoop of stapelmuurtje van maken; dit biedt woonplekken voor kleine dieren.

Met opmerkingen [IS1]: Deze foto vind ik niet zo duidelijk. Misschien ook omdat het een klein fotootje is. Misschien hebben we iets duidelijker?

Met opmerkingen [EZ2R1]: Foto maken met kale bomen

Met opmerkingen [EZ3R1]: Nu wel!

Zoek je meer informatie?

- Kijk ook eens naar de andere brochures.
- In de brochures over [Dieren](#) vind je tips hoe je het boerenerf natuurrijk(er) maakt.
- In de brochure [Meer informatie](#) vind je boeken en websites van andere organisaties: met meer informatie over boerenerven en hieraan verbonden onderwerpen.

**Meer informatie over een streekeigen erfinrichting in Zuid-Holland?
Kijk dan ook www.zelfdoeninz.nl/erfgroen**

De Groene
Motor

